

Володимир ЛЕВИКІН
(Київ, Україна)

Есесівські та пам'ятні татуювання у військовополонених солдатів Вермахту

Культурний феномен “незгладимих знаків” на тілі має дуже довгу історію. Історія татуювань нараховує мінімум 6 тисяч років, хоча скоріш за все, вона набагато довша [7]. Протягом століть люди різних культур, народів, віку прикрашали та прикрашають своє тіло різноманітними малюнками. Згадки про звичай нанесення знаків на тіло (татуювань) зустрічаються навіть в Біблії (Левит, 19, 28).

Якщо по татуюванням мешканця Океанії можна простежити його життєвий шлях, найбільш важливі події його життя, то і за сучасними татуюваннями, певною мірою, можна зробити висновок про долю людини. Навряд чи людина, яка не мала відношення до флоту, стане робити татуювання з малюнком конкретного корабля (напр. *див.* мал. 19, 20).

Напевне не існує принципової різниці між психологічними мотиваціями німецького курсанта льотного училища, який прикрашав себе малюнком літака та написом “Тут я вдома” (*мал.* 9) та юнака архаїчної культури, який успішно пройшов обряд ініціації і мав право прикрашати себе знаками приналежності до певного роду. І в першому, і в другому випадку татуювання свідчить “Я свій, я звідти”. Також подібними міркуваннями керувалися німецькі підводники, прикрашаючи свої субмарини забороненими малюнками. Мода на персональний малюнок на рубці підводного човна у німців з’явилася з дихаючого вогнем Тільця, якого намалював командир U-47, герой підводної війни Гюнтер Прін. І хоча Карл Дьоніц, командувач німецьким підводним флотом, вимагав замальовувати подібні знаки, підводники не поспішали виконувати цей наказ. Мабуть це був єдиний випадок невиконання наказу “татечка Дьоніца”. Усміхнена риба-меч, яка спочатку була символом підводного човна U-96 стала знаком для всієї 9-ої флотилії. Іноді малюнки відобра-

жали особливості прізвища командира. Наприклад у командирів Шнее (Сніг) та Льове (Лев) на бойових рубках було намальовано сніговика та лева відповідно. На субмарині U-666, командира якої звали Герберт Енгель (Янгол), був зображений падший янгол [6, с.22]. Не лише німці прикрашали свої бойові машини персональними емблемами: есмінець “Уокер”, за іронією долі, носив таку саму емблему як і потоплений ним U-99 знаменитого Отто Кречмера – кінська підкова [6, с.84]. Позначали свої бойові машини персональними емблемами також і радянські танкісти. Тому не дивно, що люди намагалися відобразити свій статус, виділитися не лише на загальному рівні (напр. емблема корабля), а і на особистому (татуювання). Як писав Карл-Густав Юнг, вища мета людського існування – це процес “індивідуації”.

В статті мова піде лише про два види татуювань: про так звані есесівські татуювання, які зіграли досить трагічну роль для своїх носіїв, та про звичайні пам’ятні татуювання, що були зкопійовані в радянському полоні у військовополонених німців та японців. Власне, цим видам татуювань, як певному культурному феномену, що свідчив про приналежність людини до певного військового об’єднання, і присвячується ця стаття.

Вивчення гуманітарних аспектів будь-якого явища передбачає якомога більш повне охоплення кола питань, що виникають при розгляді проблеми. Так само це необхідно і при дослідженні своєрідного та особливого співтовариства військовополонених, що за всіх часів відрізнялися замкнутістю і закритістю. Не був виключенням і полон у СРСР підчас і після Великої Вітчизняної війни.

Спроби тотальної (тоталітарної) влади отримати повний контроль не тільки над тілами, але і над душами такої своєрідної локальної спільності як полонені солдати ворожих армій, не припинялися до самого моменту репатріації. При намаганні позбавити практично всіх особистісних рис бранців, татуювання, якого було досить проблематично позбавитись, ставало одним із специфічних індивідуальних знаків, які могли собі дозволити бранці.

Досить заплутана ситуація з есесівськими татуюваннями спричинена таємничістю самої організації СС. Навіть зараз важко знайти інформацію про подібні татуювання тому, що люди, які їх мають, не поспішають оприлюднювати їх, навіть якщо вони і не соромляться свого минулого. Але все-таки існують спогади, в яких згадується власний досвід, що стосується есесівських татуювань [1; 2]. Так само складною є ситуація з фотографіями цих татуювань. Тому навколо татуювань СС досі багато міфів та чуток.

За деякими відомостями історію татуювань групи крові для СС-манів започаткував військовий злочинець, імперський лікар СС доктор Ернст Гравіц, який запропонував ввести татуювання для членів СС та солдат СС. З 1935 р. за наказом рейхсфюрера СС Г. Гіmlера у Allgemeine SS (загальних СС), Waffen SS (військах СС), SS-Totenkopfverbände (частинах СС “Мертва голова”, що охороняли концтабори) було запроваджено татуювання [13]. Зроблено це було для полегшення надання допомоги пораненим. Татуювання являло собою літери латинського алфавіту (на початку війни літери писалися готичним шрифтом), які вказували групи крові службовців. Колір татуювання не був регламентований.

Мал.1. Літера “О” – перша група крові [13]

Мал.2. Також перша група крові [16]

Мал.3. Літера “А” – друга група [13]

Мал.4. “AB” – четверта група [15]

Літерою “В” позначалася третя група крові (на жаль нам не вдалося знайти фото).

Висотою літери були від 7 мм до 1 см, шириною від 5 мм до 1 см. Наносилися вони на внутрішню поверхню лівої руки на 20 см вище

ліктя. Місце розташування татуювання було обрано не випадково. За аналізом поранень часів Першої світової війни було виявлено, що ця частина тіла найменш страждає, і навіть при отриманні сильних опіків вона залишається неушкодженою. Резус фактор, відкритий у 1937 р., не позначався у татуюванні і практично не враховувався під час війни [5]. За деякими відомостями поряд з групою крові татуювалася руна “Tir” або “Тюр” що символізувала непримиренність у бою [18].

Мал.5.

Наприклад, військовий злочинець оберштурмбанфюрер СС Карл Адольф Ейхман, який очолював відділ IV D4 Головного управління імперської безпеки (RSHA) і був одним із організаторів геноциду євреїв в Європі, також мав татуювання і не міг приховати своєї приналежності до СС, а тому під час взяття в полон назвався лейтенантом 22-ої бронекавалерійської дивізії СС Отто Екманом із розрахунком, що прізвище Екман для американців звучить майже так як Ейхман (на випадок якщо хтось з колишніх знайомих окликне його) [12].

Татуювання зі знаком групи крові робив новобранцям військовий лікар під час проходження ними навчання в підготовчих таборах. Як правило, татуювання не мали вищі офіцери СС (хоча були і виключення, наприклад той же К.А. Ейхман) та деякі іноземні добровольці у військах СС. Іноді татуювання отримували солдати, які не були членами СС, або солдатами військ СС. Досить часто це відбувалося при лікуванні у госпіталях СС.

Мал.6. Союзнацький комічний малюнок свідчить, що власники татуювання, колишні есесівці, різними засобами намагалися позбутися цього компрометуючого знака [14].

За згадкою Георга Лепре, колишнього службовця 13-ї гірсько-стрілецької дивізії СС “Хандшар” (хорватська №1), перебуваючи у полоні в таборі військовополонених Тамсвег за допомогою водневих

компресів, що дав йому лікар з 14 дивізії СС, за два-три дні вивів татування (рани гоїлися ще 2-3 тижні). Завдяки цьому він вдало пройшов два медичних огляди, приховавши свою приналежність до СС [11].

Треба відмітити, що навіть формальна приналежність до СС вважалася приводом для репресій. Згідно з директиви №38 Контрольної ради в Німеччині¹, до головних військових злочинців належали:

“1. Загальні СС (Альгеймайне СС) – всі офіцери охоронних загонів (шутцштафель, або СС) від лейтенанта (унтерштурмфюрер) та вище, а також всі, хто має аналогічні почесні звання СС (еренамтліхес СС митглід).

2. Війська СС (Ваффен СС) – всі офіцери від чина майора (штурмбанфюрер) і вище. Всі учасники з’єднань “Мертва голова” та лейбштандарту “Адольф Гітлер”. Всі члени допоміжних загонів СС концентраційних таборів”.

Просто військовими злочинцями, що також підлягали виявленню в таборах для військовополонених та інтернованих, вважалися:

1. Загальні СС і його організації – всі члени до унтерштурмфюрера, з них так звані “співдіючі члени”.

2. Війська СС – весь особистий склад до майора і весь персонал концентраційних таборів” [4, с.746, 749].

Тому військовополонені, які потрапили в полон на заході і на сході однаково намагалися виводити компрометуючі татування, часто це робилося за допомогою лікарів-військовополонених [8].

Під час репатріації бранців із Радянського Союзу у 1945 р., одразу по закінченню війни, татування СС слугувало одним із основних чинників при забороні відправки додому конкретного бранця. Наприклад, в “Розпорядженні міністра внутрішніх справ Союзу РСР №465 міністрам внутрішніх справ республік, начальникам УМВС по краям і областям, заступникам начальників управлінь таборів МВС для військовополонених з оперативної роботи про факти незаконної репатріації військовополонених із таборів МВС” від 21 червня 1945 р., підписаному заступником міністра внутрішніх справ СРСР генералом армії І.І. Масленниковим, наведено факти, з яких видно, що саме тату-

---

¹ Спільний орган СРСР, США, Великобританії, Франції, створений ними для здійснення верховної влади в Німеччині на час виконання останньою вимог з безумовної капітуляції.

ювання стали причиною виявлення приналежності бранців до СС та зняття їх із потягів, що везли їх на Батьківщину.

“... 17 травня 1949 року з ешелону № 98159 (відправник – табір № 99 УМВС по Карагандинській області) знято 6 військовополонених, з яких військовополонені Деринг, Гроховина і Леєк з явними татуюваннями про їхню службу в частинах СС.... 13 червня 1949 року з ешелону № 98227 (відправник – УПВІ МВС Латвійської РСР) знято 9 військовополонених, з них у військовополонених Вагнера, Цюріха, Лампа, Козиуля, Кравчека, Крафта, Трапчака і Вельмана були виявлені явні татуювання, що свідчать про їхню службу в частинах СС... 16 червня 1949 року з ешелону № 98240 (відправник – табір № 119 МВС Татарської АРСР) знято 2 військовополонених – Фішера і Ломана, у яких були виявлені явні татуювання, що свідчать про службу в частинах СС” [9, с.441].

Проблематичність позбавлення татуювання дозволила НКВС за цією ознакою відбирати контингент, із яким у подальшому працювали наполегливо та плідно. Для роз’яснень при пошуку татуювань була видана “Директива Народного комісара внутрішніх справ СРСР №216 народним комісарам внутрішніх справ Союзних та Автономних республік, начальникам управлінь НКВС країв та областей про проведення медичного огляду військовополонених німців із метою виявлення татуювання” від 22 листопада 1945 р., підписана заступником Народного комісара внутрішніх справ СРСР генерал-полковником С.Н. Круглова, де достеменно розписувалася процедура виявлення есесівського татуювання і наступних санкцій.

“За наявними агентурно-слідчим відомостями, військовополонені колишньої німецької армії, що служили в частинах СС і поліцейських формуваннях, мають на передпліччі лівої руки з внутрішньої сторони татуїовані букви: «А», «О», «В», «АВ», які позначають групу крові й одночасно особисту приналежність військовослужбовців німецької армії до військ СС, що вони в більшості випадків приховують.

Так, проведеним у таборі НКВС № 27 медичним оглядом військовополонених було виявлено по татуюванню 39 німецьких офіцерів і солдатів, що приховували свою приналежність до військ СС і визнали це при проведенні розслідування.

Такими ж є відомості в УНКВС по Свердловській області, при чому існують дані, що деякі есесівці, вважаючи, що татуювання

може їх у кінцевому рахунку викрити, мають намір за допомогою військовополонених лікарів видалити татуювання.

Пропонується:

1. Провести з метою виявлення військовослужбовців частин СС, що переховуються, в усіх таборах у п'ятиденний термін медичний огляд військовополонених німецької армії.
2. Узяти всіх військовополонених, у яких буде виявлено вищевказаного характеру татуювання, як есесівців на оперативний облік. Усіх їх надалі активно розробляти як ймовірних учасників звірств і злодіянь та як співробітників німецьких розвідувальних органів.
3. Про результати медичного огляду військовополонених доповісти негайно по його проведенні в оперативне управління ГУПВІ НКВС СРСР” [8, с.269-270].

У подальшому при підготовці відкритих судових процесів над військовими злочинцями, есесівське татуювання фігурувало також як один із головних чинників при визначенні провини військовополоненого. Наприклад, в орієнтуванні, яке звалось “Директива МВС СРСР №230 про виявлення серед військовополонених осіб, що служили в військах СС та що приймали участь у масових звірствах на окупованій території СРСР” від 20 вересня 1946 р., підписаному заступником міністра внутрішніх справ Союзу РСР генерал-полковником В.В.Чернишовим, пропонувалося:

“...насамперед перевірити облікові справи, заведені на військовополонених, і по ним скласти списки тих, що служили в дивізіях «Мертва голова». З огляду на те, що більшість тих, хто служив у частинах СС приховують це, одночасно з перевіркою особистих справ необхідно організувати агентурну роботу з виявлення військовополонених, що служили в зазначених дивізіях, а також використовувати результати проведених медичних оглядів, у процесі яких були виявлені СС-івці за наявними у них татуюваннями” [підкреслено мною – Л.В.] [4, с.741].

У “Розпорядженні начальника ГУПВІ МВС СРСР міністрам внутрішніх справ Союзних та Автономних республік, начальникам управлінь МВС країв та областей, начальникам оперативних відділень таборів для військовополонених про посилення оперативної та слідчої роботи з виявлення серед військовополонених учасників звірств і злодіянь на окупованій території” за №52/4517 від 15 травня 1948 р. рекомендується:

“...3. Сміліше переходити від оперативної розробки до активних слідчих дій, особливо по встановленим за татуваннями есесівцям і особам, узятим на облік за директивою МВС № 00285” [10, с.324].

А в “Інструкції з фільтрації військовополонених, що перебувають на оперативному обліку” від 16 липня 1949 р., підписаної заступником начальника ГУПВІ МВС СРСР А. Кобуловим, вказувалося:

“...у справі військовополоненого, узятого на оперативний облік, повинні бути наступні документи: спеціальна анкета з вичерпними відповідями на всі питання; власноручно написана біографія; довідка медогляду для виявлення татування [підкреслено мною – Л.В.], свідчення про службу в СС, протокол допиту підзвітної особи і свідків з військовополонених... висновок оперативного відділу табору по цим матеріалам про необхідність залучення підзвітної особи до судової відповідальності чи про можливість репатріації, якщо відсутні конкретні матеріали його вини” [10, с.329].

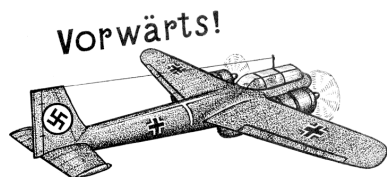
⚡ Іноді зустрічаються відомості про татування подвоєної руни «Зіг», або навіть номеру партійного квитка НСДАП. Вони не *Мал.7.* відповідають дійсності. Ми не знайшли будь якого згадування про це і, скоріше за все, ці відомості є фольклором, що не містить під собою реального підґрунтя.

Тобто ми бачимо, що есесівське татування не несло ніякого сакрального смислу, і не гарантувало навіть приналежність його носія до СС, а було лише утилітарним знаком, що дозволяв отримати більше шансів вижити на полі бою при пораненні, та створювало додаткові, іноді дуже серйозні, проблеми для бранців у полоні.

Окрім татування з даними про групу крові, за деякими відомостями, у іноземних військовополонених, що перебували в радянському полоні, були і інші татування. Слугували вони переважно звичайними знаками приналежності до певного роду військ, як то підводники, моряки, артилеристи, танкісти, пілоти. Досить відомий на заході як збирач радянських кримінальних татувань, колишній майор МВС СРСР Данциг Балдаєв, відомості якого є досить неоднозначними, у своєму альбомі татувань ув'язнених [3], присвячує невеликий розділ татуванням, які він скопіював у німецьких та японських військовопо-

лонених, що перебували в таборах СРСР з 1940-х до середини 1950-х років. За часів своєї служби у МВС, спілкуючись із в'язнями таборів, він зустрічався і з військовополоненими, копіював їх татуювання і слухав їх пояснення. З цих пояснень видно, що переважну більшість татуювань було зроблено під час служби чи під час навчання. Тобто однозначно до того, як фігурант потрапив у полон.

Мал.8. Татуювання військово-полоненого – льотчика “Люфт-ваффе”. Скопійована в Нижньому Тагілі в 1950 р.

Мал.9. Татуювання німецького військовополоненого льотчика “Люфтваффе”. Скопійована в Нижньому Тагілі в 1950 році. “Татуювання моє було зроблено в льотному училищі під м. Дюссельдорфом. 1938 р.”.

Мал.10. Татуювання німецького військовополоненого артилериста. Скопійована в таборі для військовополонених. Л-д. 1949 р.

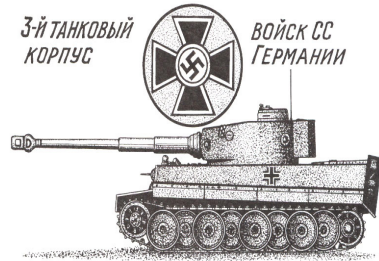

Мал.11. Татуювання військовополоненого, що був офіцером танкової дивізії СС “Велика Німеччина”. Скопійована в таборі для військовополонених. Нижній Тагіл. 1950 р. “Я потрапив у полон узимку 1944 року. Такі татуювання в нашій дивізії були в багатьох”.

Мал.12. Татуювання німецького військовополоненого, що воював у 126-й Бригаді 3-ї танкової армії Вермахту. Скопійована в таборі для військовополонених. Нижній Тагіл, у 1950 р.

“Мені зробив татуювання мій друг-танкіст, художник, коли ми були у Франції після боїв на відпочинку”.

Мал.13. Татуювання військовополоненого, що служив в 3-му танковому корпусі військ СС. Скопійована в таборі для військовополонених. Свердловськ. 1950 р.

Мал.14. Татуювання німецького військовополоненого, що воював у танковій дивізії СС “Мертва Голова”. Скопійована в таборі для військовополонених у Свердловській обл. 1950 р.

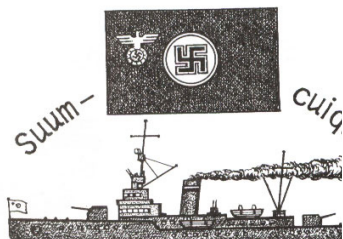
Мал.15. Татуювання німецького військовополоненого офіцера танкової дивізії СС “Вікінг”. Скопійоване в таборі для військовополонених. Свердловськ. 1950 р.

Мал.16 Пам'ятне татуювання німецького військового моряка.

Скопійоване в таборі для військовополонених.

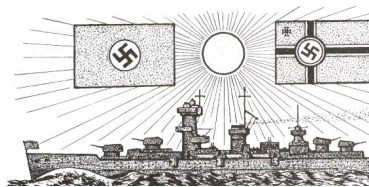
Л-д. 1949 р. На татуюванні зображений штандарт адмірала флоту гітлерівської Германії і щогловий прапор. Військовополонений служив інженером-механіком на флагманському крейсері "Емден".

Мал.18. Пам'ятне татуювання військовополоненого. Скопійоване в таборі для військовополонених.

Л-д. 1949 р. Носій татуювання служив у Допоміжному флоті боцманом. У полон потрапив в Естонії в 1944 р. після поранення. (Був захований естонською родиною, імовірно, із прибалтійських німців, але хтось видав.)

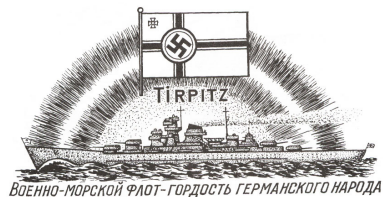
Угорі татуювання – прапор Допоміжного військово-морського флоту гітлерівської Німеччини.

Мал.17. Пам'ятне татуювання німецького військового моряка.

Скопійоване в таборі для військовополонених. Свердловськ. 1950 р.

На татуюванні зображений державний прапор гітлерівської Германії, кормовий прапор Військово-морських сил рейху і знаменитий фашистський лінокор "Адмірал Шеєр". Військовополонений служив на ньому електриком з 1940 по 1944 р. У полон потрапив у Польщі, знаходячись на лікуванні в госпіталі.

Мал.19. Пам'ятне татуювання німецького військового моряка. Скопійоване в Нижньому Тагілі в 1945 р. Військовополонений, носій татуювання, служив артилеристом на знаменитому лінокорі "Тирпіц". У полон потрапив у госпіталі м. Шверина в 1945 р.

Мал.20,21. З патріотичних пам'ятних татуювань німецьких військовополонених, що були військовими моряками, зібрані у таборах військовополонених у Ленінграді, Свердловську, Нижньому Таглі, Челябінську. Так звані "штатні" наколки. 1949-1954 р. Розташовувалися на плечі, подібно військовому шеврону.

Мал.22. Художнє татуювання німецького військовополоненого, колишнього підводника. Скопійоване в таборі для військовополонених. Л-д. 1950 р.

Мал.23. Художнє татуювання німецького військовополоненого. Скопійоване в таборі для військовополонених. Свердловськ. 1950 р. Військовополонений закінчив морське радіоучилище в м. Росток, плавав на крейсерах і есмінцях. У полон потрапив у Східній Пруссії.

Мал.24. Татуювання японського
військовополоненого-піхотинця.

Скопійовано в таборі
для військовополонених
у Хабаровську. 1950 р.

Мал.26. Татуювання
військовополоненого японця,
артилериста. Скопійовано
в таборі для військово-
полонених "Іркутськ-2"
(Іннокентьєвськ) у 1950 р.

Текст перекладено
на російську мову [3].

Мал.25. Татуювання японського
військовополоненого, офіцера.

Скопійоване в таборі
для військовополонених
у Хабаровську. 1950 р.

(Малюнки та пояснення до них взяті з вказаного альбому).

З огляду на написи російською мовою, достовірність малюнків може викликати сумніви, але те, що татуювання перемальовувалися, а не фотографувалися, дозволяє припустити, що переклад тексту на татуюваннях зроблений самим Д.С. Балдаєвим.

Також відомості про певні татуювання у німецьких військовослужбовців можна зустріти в Інтернеті на форумах, присвячених історії Другої світової війни та конкретно збройним силам III Рейху. Звісно, до подібної інформації слід ставитися обережно, але це практично єдине доступне джерело інформації у наш час. Так, наприклад, учасник історичного інтернет-форуму у повідомленні від 22.02.2008 пише, що у 1984 р., ще в колишній НДР на пляжі у людини похилого віку бачив татуювання у вигляді русалки, що тримала в руках корабельну міну, а під малюнком напівколом підпис “Данциг” [17].

З вищесказаного можна зробити висновок, що при вивченні проблеми есесівських татуювань ми стикнулися і з більш загальною проблемою – існування татуювань в принципі у іноземних військовополонених, впливу цих позначок, малюнків на тілі людини, на її подальшу долю в полоні. І якщо есесівські татуювання часто несли з собою чималі неприємності для носія, то пам’ятні татуювання лише свідчили про службу в певних частинах і військах і не позначалися на долі військовополоненого (за деякими виключеннями, наприклад, якщо на татуюванні чітко вказувалася приналежність до віськ СС “Мертва голова” тощо).

Джерела та література

1. *Forbes R.* For Europe: The French Volunteers of the Waffen-SS. – London, Helion & Co Ltd, 2006.
2. George Lepre – Himmler’s Bosnian Division: The Waffen-SS Handschar Division 1943-1945.
3. *Балдаєв Д.* Татуировки заключенных (альбом ветерана МВД, 1948-2000 гг.) Издательство: СПб., Лимбус Пресс, 2006, 168 с.
4. Военнопленные в СССР. 1939 – 1956. Документы и материалы / Сост. М.М. Загорулько, С.Г. Сидоров, Т.В. Царевская / Под. ред. проф. М.М. Загорулько. – М.: Логос, 2000. – 1120 с.
5. *Залесский К.* СС. Охранные отряды НСДАП. – М., Язуза, Эксмо, 2004. – 656 с.
6. *Курушин М.Ю.* Стальные гробы Рейха. – М.: Вече, 1999. – 496 с.
7. *Медникова М.Б.* Неизгладимые знаки. Татуировка как исторический источник. – СПб.: Языки славянской культуры, 2007. – 218 с.

8. Русский архив: Великая Отечественная война. Иностранцы военнопленные второй мировой войны в СССР. Т. 24 (13) / Под общ. ред. В.А. Золотарева. – М.: ТЕРРА, 1996. – 560 с.: ил.

9. Русский архив: Великая Отечественная. Немецкие военнопленные в СССР 1941-1955 гг.: Документы и материалы. Т.24(13-2). – М.:ТЕРРА, 1999. – 504 с.

10. Русский архив: Великая Отечественная. Немецкие военнопленные в СССР 1941-1955 гг.: Сборник документов и материалов. Кн.2. Т.24(13-3). – М.: ТЕРРА – Книжный клуб, 2002. – 512 с.

11. Сайт Axis History Forum, статья Blood Group Tattoo/<http://www.axishistory.com/index.php?id=2030>

12. *Владимир Абарин*ов. Его опознал слепой/<http://www.sovsekretno.ru/magazines/article/1614>

13. Сторінка “Léon Degrel” сайту /<http://home.arcor.de/sturmbrigade/Blutgruppe/Blutgruppe.htm>

14. Форум военных коллекционеров WW2/<http://ww2.ru/forum/index.php?s=5397562815836c68c212c57d5e7cf4c0&act=attach&type=post&id=97302>

15. Форум военных коллекционеров WW2/<http://ww2.ru/forum/index.php?s=5397562815836c68c212c57d5e7cf4c0&act=attach&type=post&id=248284>

16. Форум военных коллекционеров WW2/<http://ww2.ru/forum/index.php?s=5397562815836c68c212c57d5e7cf4c0&act=attach&type=post&id=248307>

17. Форум сайту REIBERT.info/<http://reibert.info/forum/showthread.php?t=16473>

18. Форум сайту REIBERT.info/<http://reibert.info/ss/03/02/index.htm>

Володимир Левикін (*Київ, Україна*) *Есесівські та пам'ятні татуювання у військовополонених солдатів Вермахту*

Стаття присвячена історії татуювань у військах III Рейху. Розглянуто причини появи так званих СС-івських татуювань, їх особливостей та наслідків наявності для подальшої долі їх власників. Також наведені малюнки пам'ятних татуювань колишніх солдатів Вермахту (скопійовані в радянському полоні) та висловлено припущення з причини їх виникнення.

Ключові слова: татуювання, СС, військовополонені

Владимир Левыкин (Киев, Украина) Эсэсовские и памятные татуировки у военнопленных солдат Вермахта

Статья посвящена истории татуировок в войсках Рейха. Рассмотрены причины возникновения так называемых СС-овских татуировок, их особенностей и последствий для дальнейшей судьбы их обладателей.

Также приведены рисунки памятных татуировок бывших солдат Вермахта (скопированные в советском плену) и высказано предположение о причинах их возникновения.

Ключевые слова: татуировки, СС, военнопленные

Volodymyr Levikin (Kyiv, Ukraine) SS-tattoos and memorable tattoos of captive soldiers of Vermakht.

The article is devoted to the history of tattoos in the troops of Reich. Reasons of appearance of so-called SS-tattoos, their features and consequences of presence for the subsequent fate of their proprietors are considered. Also, the pictures of memorable tattoos of former soldiers of Vermakht (copied in Soviet captivity) are given, a supposition as expressed for the reasons of their appearance is expressed.

Key words: tattoos, SS, prisoners of war